

Mitt Sena ilu (1891)

minn Winston L. Zammit

Mitt sena ilu fl-1891 mietu ħames persunaġgi li lkoll kellhom rabtiet mal-parroċċa Elenjana, għalhekk f'dan l-artiklu se nagħti fit tagħrif dwar kull wieħed minnhom u dwar ir-rabta jew rabtiet li kellhom mal-parroċċa Elenjana.

II-Kan. Kapitulari Dun Salvin Spiteri

Fl-1 ta' Lulju 1891 miet fid-dar tiegħu f'B'Kara, l-Kanonku tal-Katidral Dun Salvin Spiteri D.D., libejn l-1866-1877 kien Prepostu-Arcipriet tal-Kolleġġjata Elenjana.

Dun Salvin, li kien iben Luigi Spiteri u Concetta Farrugia, twieled fl-Isla fit-30 ta' Marzu 1822 u ġie mgħammed fl-istess jum fil-knisja kolleġġjata ta' Marija Bambina mill-Kan. Penitenzier Dun Frangisk Bonello.¹ Hu rċieva t-tōnsura klerikali fil-5 ta' Mejju 1839² u ġie ordnat saċerdot minn Mons. Publju Sant, Isqof titulari ta' Larada fl-1846.³ Huwa kien għal xi żmien Missjunarju Apostoliku u mill-21 ta' Lulju 1852, okkupa d-dinjità ta' Kanonku Primiċerju tal-Kolleġġjata ta' l-Isla. Fit-23 ta' Settembru 1866 għamel il-konkors għall-Prepositura tal-Kolleġġjata ta' B'Kara. Ĝie magħżul u ħa l-pussess fit-23 ta' Marzu 1867 minn idejn il-Vigarju Ġenerali Kan. Kap. Vinċenzo Galea.⁴ Huwa mexxa l-parroċċa Elenjana għal għaxars snin u fost l-avvenimenti tal-parrokkat tiegħu nsibu li fl-1875 ngħata bidu għad-dovozzjoni lejn is-Sinjura Tagħna tal-Qalb ta' Ĝesù.⁵

Fl-1872, il-Kanonku Spiteri ġie maħtur Eżaminatur Prasimudali⁶ u fl-1877 ġie maħtur Kanonku tal-Katidral.⁷ Erba' snin wara fl-1881, il-Kanonku Spiteri għamel a spejjeżtie tiegħu. Il-paviment ta' l-irħam fil-kappella tal-Lunzjata fil-Kolleġġjata Elenjana⁸ u hawnhekk ta' min isemmi li Dun Salvin kien il-prokuratur ta' l-altar ta' din il-kappella bejn it-13 ta' Marzu 1868 u l-1877.⁹

Dun Salvin, kif għedna, miet fid-dar tiegħu f'B'Kara fl-1 ta' Lulju 1891 fl-età ta' 69 sena. Il-funeral tiegħu sar l-ghada. Il-katavru tiegħu ġie meħud proċessjonalment sal-Kolleġġjata Elenjana mill-Fratellanzi, Kleru u Kapitlu, u wara l-uffiċċjatura u quddiesa Solenni bl-orkestra ġie midfun fil-kor fil-qabar tal-Prepostu.¹⁰

II-Kan. Kap. Dun Ģwann Bugeja S.Th.D.

Tlett ijiem wara l-mewt ta' Dun Salvin Spiteri, miet fid-dar tiegħu f'B'Kara Kanonku ieħor tal-Katidral, is-saċerdot Karkariż Dun Ģwann Bugeja.

Billi dwaru ktibt fit-tul fil-programm tal-festa ta' Sant'Elena ta' l-1978¹¹ hawnhekk se nżid biss xi tagħrif li sibt dwaru minn dak iż-żmien 'I hawn. Minn dikjarazzjoni li Dun Ģwann innifsu għamel fl-1866, meta qaqħad għall-konkors għall-Prepositura ta' B'Kara, insibu tagħrif dwar ix-xogħol li wettaq sa l-1866. Dun Ģwann stqarr li wara li kien temm l-istudji tiegħu fis-Seminarju, fejn għal iż-żejjed minn sena kellu l-uffiċċju ta' Ekonomu, ġie mogħti l-lawrija mill-Arcisqof. Billi ġie mogħti l-

fakultà li jippriedka, eżerċitata l-Ministeru tal-meditazzjoni billi għamel diversi paneġierki u priedki morali, speċjalment bl-ispjega tal-vanġelu, li għamel għal sentejn fil-parroċċa ta' B'Kara meta l-Prepostu kien indispost.

Fi Frar ta' l-1864 ġie elett bħala Ċeremonier mill-Kapitlu Elenjan u f'Marzu 1865 ngħata l-fakultà li jqarar l-irġiel matul l-imxija tal-kolera ta' l-1865. Dun Ĝwann ġie mitlub mill-Prepostu biex jassisti lill-moribondi li kienu ntlaqtu minn din l-imxija u aċċetta.¹²

Nhar it-8 ta' Mejju 1877, Dun Ĝwann Bugeja ħa l-pussess ta' Kanonku tal-Kolleġġjata Elenjana,¹³ u fl-1 ta' Marzu 1888 ħa l-pussess ta' Kanonku tal-Katidral.¹⁴ Dun Ĝwann ġie midfun fil-Katidral ta' l-Imdina.¹⁵

II-Kan. Dekan Dun Feliċ Grech

Ftit iżjed minn xahar wara l-mewt tal-Kan. Bugeja, il-Kapitlu Elenjan tilef id-Dekan tiegħi meta fid-9 t'Awissu miet Dun Feliċ Grech fl-età ta' 81 sena.¹⁶

Dun Feliċ, kien ġie ordnat saċerdot mill-Arcisqof F.S. Caruana fil-Kappella tal-Palazz ta' l-Isqof, il-Belt, fid-29 ta' Marzu 1834.¹⁷ Fl-1837 Dun Feliċ ġie elett Kanonku tal-Kolleġġjata Elenjana¹⁸ u nsibu li fl-1838 kien Prokurator tal-Konfraternită tad-Duttrina Nisranija mwaqqfa fil-Kolleġġjata Elenjana.¹⁹

Fl-14 ta' Dicembru 1878 miet id-Dekan tal-Kolleggjata Elenjana Dun Alwig Borg. Tliet ijiem wara saret seduta tal-Kapitlu u billi l-Kan Dun Mikael Tonna, li kien l-iżjed kanonku anzjan tal-Fondazzjoni Filippian ma aċċettax li jsir Dekan, Dun Feliċ li kien jiġi warajh fl-anzjanità aċċetta li jsir Dekan u ħa l-pussess tad-Dinjità Dekanalji fit-28 ta' Dicembru 1878.²⁰

Mons. Isqof Fra Antonio Maria Buhaqiar OFM Cap.

L-għada tal-mewt tad-Dekan Grech, nhar il-Festa ta' San Lawrenz, f'San Domingo fil-West Indies miex id-Delegat Appostoliku Mons Fra Antonio Maria Buhagiar OFM Cap, li kien Amministratur Appostoliku tal-Gżejjer Maltin bejn l-1885 u l-1889.²¹

L-Isqof Buhaġiar li kien Isqof titulari ta' Ruspen Awżiljarju tal-Kardinal Lauigerie, wasal f'Malta f'April 1885.²²

Matul iż-żmien li dam hawn Malta, Mons. Buhagiar kellu xi rabtiet mal-Kapitlu u mal-Parroċċa Elenjana. Kien bit-ħabrik tiegħu li l-Papa Ljun XIII, permezz ta' poteri bid-data tal-11 t'Awissu 1885 , kkonċeda lill-Kanonċi Elenjani li mas-salib pettorali minflok lazz ta' lewn safrani iużaw lazz tad-deheb bl-ġħoqda.²³

Fis-sena ta' wara (1886), l-Isqof Buhagiar ħatar lill-Prepostu Dun Kruċ Pisani Borg S.Th.D., bħala Segretarju Ĝeneralji tal-Kurja. Il-Karkarizi ferħu b'dan l-unur li l-Isqof għamel lil pajjiżhom. Għaldaqstant delegazzjoni magħmula mid-Dekan Dun Feliċ Grech, mill-kanonċi Pietru Pawl Mallia u Carmelo Sammut, mill-Onor. Arturo Barbara, l-Ispiżjar P. Grech u s-Sur Antonio Lanzon, marret għand l-Isqof u ppreżentawlu ittra ffirmata minn 330 ruħ, li fiha mhux biss irringrazzjaw lill-Isqof ta' l-unur kbir li għamel lill-Kapitlu, kleru u Poplu, bil-ħatra tal-Prepostu bħala Segretarju Ĝeneralji, iżda rriingrazzjaw ukoll talli ħalla l-imsemmi Segretarju Ĝeneralji iż-żomm il-kariga ta' Prepostu-Arciprijet²⁴.

Għall-istorja nixtiequ nžidu li fit-30 ta' Jannar 1887, l-Isqof Buhagiar beda żjara Pastorali fil-parroċċa ta' B'Kara²⁵ u fl-istess sena 1887, fuq talba tal-Prokuratur tal-Fratellanza ta' San Ĝużepp, il-Kan. Dun Naz Micallef ta l-kunsens tiegħu għat-tibdil fl-Istatuti tal-Fratellanza ta' San Ĝużepp.²⁶

II-Kapitlu Elenjan baqa rikonoxxenti lejn I-Isqof Buhagiar fil-fatt fis-sagristija tal-Kolleġġjata Elenjana, insibu kwadru ritratt tiegħu xogħol ta' Lazzru Pisani²⁷ bi-skriżżejjoni taħtu.

Wara l-mewt ta' l-Isqof Scicluna, li ġrat f'Lulju 1888, Mons. Buhagiar baqa' jmexxi d-djōċesita' Malta, sa Frar 1889, meta l-Isqof ta' Ghawdex Mons. Pietru Pace ġie maħtur Isqof ta' Malta. Imbagħad Mons. Buhagiar ġie maħtur Delegat Appostoliku qħal San Domingo, Haiti u Venezuela.²⁸

Mons. Buhagiar miet f'San Domingo fl-10 t'Awissu 1891. Wara mewtu fis-27

t'Ottubru 1891, sar funeral għal ruħu fil-kolleġġjata Elenjana bil-mužika tas-Surmast Bugeja.²⁹

Is-Surmast Filippu Bugeja

Fit-8 t'Ottubru 1891, miet persuna ġġi importanti fil-qasam lokali tal-mužika, li kellew wkoll rabta mal-kolleġġjata Elenjana. Dan kien is-Surmast Filippu Bugeja, li kien jiġi iben is-Surmast tal-Mužika Pietru Pawl Bugeja u ħu s-Surmast Vincenzo Bugeja.³⁰ Wara l-mewt ta' ħuh, is-surmast Vincenzo Bugeja fl-1860,³¹ insibu lis-Surmast Filippu Bugeja jmexxi l-mužika fil-Kolleġġjata Elenjana, fis-Solennitā titulari. Nafu li s-surmast Filippu Bugeja ħabbaq lejlet il-Festa ta' l-1866, u f'xi snin ta' qabel u kif ukoll lejlet il-Festa ta' l-1867.³² Is-Surmast Filippu Bugeja ħabbaq ukoll fil-festa Titulari ta' l-1868. F'din l-okkażjoni ġandna mniżżeż, fil-Primi u fis-Sekondi Vespri u fil-quddiesa Solenni u f'gazzetti lokali ġie mogħti prosit mill-qalb.³³

Referenzi

- 1 A(rkivju) P(arrokkjali) S(englea) Register of Baptisms, Vd VIII p. 104
- 2 A(rkivju) K(atidral) M(alta) R.O. 1831-1847 p. 167
- 3 A(rkivju) K(urja) A(rtieskovil) Ordinantane Sant f61n
- 4 A(rkivju) P(arrokkjali) B(Kara) Leno Battesimo XIV Feb 1860-1869, meta miktuba mill-Prepostu Spiteri
- 5 Fede ed Azione, 3.VII.1875, p. 212
- 6 Malta C(orriere) M(ercantile) M(altese) 4.VII.1891 p. 4C
- 7 L'Ordine 12.IV.1877
- 8 V. Buhagiar; Tagħrif fuq il-Parroċċa ta' Santa Liena B'Kara (1984)
- 9 A(rkivju) K(urja) A(rċesekovil), Atti Civili, 1863-1878 f 187V
- 10 A.P.B. Lebroix, morte 1881-1895
- 11 Ara W. L. Zammit "Il-Kan. Kap. Dun Ĝwann Bugeja (1838-1891), fil-programm tal-Festa Ċinkwante-narji ta' Sant'Elena 328-1978, p.20-22.
- 12 A.K.M. Concorso B'Kara 1866
- 13 A.K.A. Recenti Collezione die Canonici di B'Kara 1859-1966 f76R.
- 14 La Voce di Malta, 3-3-1888.
- 15 A.P.B. Ulvo Morte 1881-1895
- 16 Ara I-iksrizzjoni taħbi il-kwadru tiegħu fl-Mila Kapitulari tal-Bażilika Elenjana.
- 17 A.K.M. CEM R.O. 15 (1831-1847) f42V
- 18 Ara L-iksrizzjoni op. cit.
- 19 A.K.A., suppliche 1835-1838 Vol 1, f574 R
- 20 A.K.A. Recenti Collezione die Canonici di B'Kara f107R, 107V, 108R, 112 R.
- 21 F. Azzopardi, "Is-Seqhem tal-Kapuċċini Maltin fil-Ġerarkija tal-Knisja", Dawl Frangiskan, Ġunju 1984, no. 37, p. 33.
- 22 F. Azzopardi, The Appointment of Bishop A.M. Buhagiar as Administrator, Apostolic of Malta, Proceedings of History Week 1981, p. 99, 102.
- 23 "Is-Salib Pettorai" fil-ktieb 360 Kolleġġjata (1630-1990) p. 77 Il-Risorgimento 21.viii.1885
- 24 La Voce di Malta, 9.1.1886, 16.1.1886, L'Ordine 20.1.1886
- 25 A.K.A. Viżta Pastorali Mons Buhagiar p. 238.
- 26 A.K.A. Suppliche 1887 Vol. 1, f 147R, 148R, 149R, 149V.
- 27 V. Buhagiar, Tagħrif fuq il-Parroċċa ta' Santa Liena, B'Kara, 1984, p. 52.
- 28 Patri Timotju, il-Knisja u l-Kunvent tal-Patrijet Kapuċċini l-Furjana. Malta (1955) p. 122, 123.
- 29 Il-Risorgimento 29.x.1891
- 30 Il-Risorgimento 8-9 Ottobre 1891 R. Mifsud Bonnici, Mužičisti, Kompożituri Maltin eċċ. (1950), p. 17.
- 31 R. Mifsud Bonnici op. cit. p. 20.
- 32 L'Ordine 21.ix.1866, 23.viii.1867.
- 33 Il-Portofoglio Maltese 21.viii.1868.